

Požitina plačana v gotovini

ŠTEVILKA 9

LETNIK XXXIX

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. SEPTEMBRA 1938

VSEBINA: Zgodovinska skupščina Glavne zadrudne zveze. — Univ. prof. S. Borodaevsky, Praga: Kreditni zavodi v Češkoslovaški med in po krizi. — Uvodni govor g. dr. Antona Korošca za proslavo zadrudnega dne v Belgradu. — Vloga in pomen zadrudništva v madžarskem narodnem gospodarstvu. — Kako je bilo v našem zadrudništvu pred četrto stoletje. — Revizor Kristofič: O izpopolnitvi praktičnega zadrudništva. — Opozorilo kmetijskega ministrstva! — Iz domačega zadrudništva. — Gospodarstvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ štev. 9, I. 1938.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Kmetijskega društva v Dobrnicačah, r. z. z. o. z., bo v nedeljo 25. septembra 1938 ob 5 popoldne v hranilničnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje računskega zaključka za leto 1937. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Dobrnicačah, r. z. z. n. z., bo v nedeljo 25. septembra 1938 ob pol 4 popoldne v poslovnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje računskega zaključka za leto 1937. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Izredna skupščina Mlekarske nakupovalne in prodajne zadruge v Goričah, r. z. z. o. z., bo 2. oktobra 1938 ob 7 zjutraj v dvorani Našega doma v Goričah. Dnevni red: 1. Sprememba pravil. 2. Pristop k centralni zadrugi. 3. Volitev treh zastopnikov za centralno zadrugo.

Izredni občni zbor Mlekarske zadruge v Hrašah, r. z. z. o. z., bo 25. septembra 1938 pri g. Burgarju v Hrašah št. 20. Dnevni red: 1. Citanje revizijskega poročila. 2. Sprememba pravil. 3. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Izlakah, r. z. z. o. z., bo v nedeljo 25. oktobra 1938 ob pol 8 zjutraj po prvi sv. maši. Dnevni red: 1. Citanje zapisnika. 2. Poročilo načelnika. 3. Citanje revizijskega poročila. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor zadruge »Lastni dom« v Ljubljani, r. z. z. o. z., bo 26. septembra 1938 ob 17 v Prosvetni zvezi, Ljubljana, Miklošičeva 7. Dnevni red: 1. Citanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Odobritev računskega zaključka za

leto 1937. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

I. redni občni zbor Zdraviliške gradbene zadruge »Neptun« v Ljubljani, Beethovnova 14, r. z. z. o. z., bo 29. septembra 1938 popoldne ob pol 5 na sedežu družbe. Dnevni red: 1. Poslovno poročilo in računski zaključek za leto 1937. 2. Volitev funkcionarjev. — Četrto ure pred občnim zborom se vrši seja načelstva zadruge z istim dnevnim redom.

Občni zbor Stavbne zadruge Prosvetni dom v Novem mestu, r. z. z. o. z., bo v petek 25. septembra 1938 ob 18 v prostorih Ljudske posojilnice v Novem mestu. Dnevni red: 1. Citanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 4. Volitev novega odbora. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Stični, r. z. z. n. z., bo 2. oktobra 1938 ob 7 zjutraj v poslovnih prostorih. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 3. Volitev načelstva. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijske hranilnice in posojilnice, Sv. Bolfenk pri Središču ob Dravi, r. z. z. n. z., bo 25. septembra 1938 ob 8 po rani sv. maši v društvenih prostorih. Dnevni red: 1. Citanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1937. 4. Dopolnilna volitev enega člana v nadzorstvo. 5. Raznorožnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Semiču, r. z. z. n. z., bo 16. oktobra 1938 ob pol 9 dopoldne v prostorih hranilnice in posojilnice. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Citanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 3. Odobritev računskega zaključka. 4. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Šmartnu ob Paki, r. z. z. o. z., bo dne 2. oktobra 1938 ob 8 dopoldne v dvorani Hranilnice in posojilnice. Dnevni red: 1. Nakup hiše. 2. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

Člani Zadružne zveze dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25 Din na leto, za pol leta 12:50 Din. — Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Zgodovinska skupščina Glavne zadružne zveze.

Glavna zadružna zveza, ki je reprezentant jugoslovanskega združništva v državi in izven nje, je na zgodovinski skupščini 1. septembra letošnjega leta sprejela nova pravila, ki odgovarjajo novemu združnemu zakonu.

Zakaj zgodovinska skupščina?

Zgodovinsko imenujemo to skupščino iz dveh razlogov. Prvič je s tem končan dolgotrajni spor o vprašanju, ali je po novem združnem zakonu Glavno združno zvezo treba na novo ustanoviti ali pa zadostuje, da spravi sedanja združna zveza svoja pravila v soglasje z novim združnim zakonom. Glavna združna zveza je sprejela nova pravila in spor o tem vprašanju je s tem likvidiran.

Edinost v združništvu.

Drugič pa je glavna skupščina od 1. septembra največjega pomena za edinost združništva v državi. Na tej skupščini je sedelovalo in enotno nastopilo celokupno jugoslovansko združništvo, dočim je bilo doslej razdeljeno. Dotlej se je jugoslovansko združništvo ločilo v dva tabora, ki nista sodelovala, am-

pak se celo napadala. Svobodno združništvo je stalo nasproti skupini združništva za kmetijski kredit, ki se je ustanavljalo po zakonu o kmetijskem kreditu iz l. 1925. Avtoriteti g. dr. Korošca, ki je predsednik Glavne združne zveze od njene ustanovitve v l. 1919. dalje, se je posrečilo, da je med obema skupinama ustvaril sporazum tako, da so bila nova pravila Glavne združne zveze od vseh revizijskih zvez v državi z vzklikom enodušno sprejeta in z vzklikom enodušno tudi izvoljena nova uprava, kateri zopet predseduje g. minister dr. Korošec, ki je tako stopil že v dvajseto leto svoje funkcije kot predsednik Glavne združne zveze za kraljevino Jugoslavijo.

Novi združni zakon.

Po zaslugi Glavne združne zveze smo sredi lanskega leta dobili novi združni zakon, s katerim je izenačeno združno zakonodavstvo za celo državo. Poprej smo po zakonodaji imeli največjo razcepljenost, ker so v raznih pokrajinah države in za razne vrste zdruge veljali različni zakoni, vsega skupaj nič manj kot 16 zakonov. Vsi ti

zakoni so z novim združnim zakonom razveljavljeni tako, da imamo za vsoto državo in za vse vrste združništva enoten združni zakon.

Vrhovna revizijska ustanova.

Po tem zakonu mora vsaka zadruga biti članica ene revizijske zveze. Vsaka revizijska zveza pa mora biti članica Glavne združne zveze, ki je ena za celo državo. Poglavitna naloga Glavne združne zveze je v tem, da vrši revizijo nad vsemi včlanjenimi revizijskimi zvezami, da zastopa interese celokupnega združništva, da se briga za propagando združne misli in izpopolnjuje združno tehniko, da daje državnim in samoupravnim oblastem mišljenja in predloge o vseh vprašanjih, ki zadevajo združništvo, da zbira in objavlja združno statistiko, in naposled, da zastopa celokupno združništvo v državi proti inostranstvu in vzdržuje zveze z mednarodnim združništvom.

Odgovornost in avtoriteta.

Z ozirom na te važne naloge, ki jih ima odslej Glavna združna zveza, je tudi odgovornost Glavne združne zveze izredno velika, ker je Glavna združna zveza sedaj postala po zakonu vrhovna revizijska ustanova za vse združne zveze v državi, mora nje avtoriteta biti vzvišena nad vsemi osebnimi in političnimi razlikami, tako da se res vse revizijske zveze lahko podvržejo njenemu nadzorstvu. Zaradi tega je bila izvoljena na glavni skupščini uprava iz mož, ki uživajo zaupanje in spoštovanje vsega združništva v državi na čelu njim g. dr. Korošec kot predsednik in inž. Voja Djordjević kot prvi podpredsednik. Skupščino je otvoril in vodil po

želji vseh delegatov g. dr. Korošec, ki je imel ob otvoritvi skupščine naslednji pomenljivi govor:

Govor predsednika dr. Korošca.

Bratje zadrugarji! Pred vsem delom, ki ga imamo danes izvršiti, srčno pozdravljam Vas delegate, ki ste se tukaj zbrali, potom Vas pa tudi vse zveze in v njih včlanjene zadruge.

Veseli me, da vidim tu zbrane zastopnike celokupnega našega združništva, prežete z eno mislijo: vložiti složno vse sile za napredek združništva, ki je temelj vsega gospodarskega, kulturnega in socialnega napredka najširših naših ljudskih plasti.

Od 14. junija 1919, ko je bila ustanovljena dosedanja Glavna združna zveza, pa do danes je združništvo vestno vršilo svoje veliko poslanstvo ter se je lepo razvilo kljub vsem težavam, ki so se mu stavile na pot.

Združništvo je rastle številčno. Od 11 zvez, kolikor jih je bilo tedaj, smo prišli danes na okoli 55 zvez. Od 4000 zadrug, ki jih je imela tedaj v svojem okrilju Glavna združna zveza, je število zrastle na današnjih preko 12.000 zadrug. Danes smo že prekoračili milijon članov v zadrugah. S ponosom gledamo na to ogromno združno armado, ki ima na svojih zastavah mavričnih barv zapisano: »Ljubezen, mir in sloga za blagor ljudstva«.

Ne bi bilo lepo od nas, ako bi se v tem trenutku ne spominjali vseh onih združnih pionirjev, ki so zorali prve brazde na njivi našega združništva. Njihovo življenjsko načelo je bilo: »Nič osebnega, vse skupno, nič zase, vse za narod.« Nekateri od njih so zamenjali ta svet z boljšim in njim slava! Drugi

so se pod težo let umaknili in zasledujejo z ljubeznijo naše delo. Hvala jim za napore in trud!

Zadružništvo je močna in silna organizacija ne samo po svojem številu, temveč še bolj po svojih idejah. Prepričani smo, da je zadružništvo element duhovnega in gmotnega blagostanja, motor, ki giblje zlasti naše vasi v delu za blagostanje in kulturni napredek. Ni je pri nas nobene niti kulturne niti gospodarske organizacije, ki bi bila tako velika in močna kot zadružništvo. Zato je zadružništvo činitelj, s katerim morajo računati vsi, ki želijo dobro narodu in državi.

Kot blizu dvajsetletni zadružni delavec v Jugoslaviji morem s ponosom pokazati na duha pomirljivosti, spravljivosti in bratskega složnega sodelovanja, ki je vladal v zadružnih vrstah. Zadružna ideja je bila vez, ki je družila ljudi raznih političnih in svetovnih pogledov in ta vez se je kazala v vzajemnem spoštovanju in v vzajemnem delu. Uspehi našega zadružništva v teh skoraj dvajsetih letih niso majhni. To kaže že omenjeno število zadrug in zadrugarjev, to pričajo tudi naši številni zadružni domovi, zadružni tečaji, manifestacije, promet in udeležba zadružništva na vseh poljih narodnega gospodarstva. Ne mine nedelja, da ne bi imeli prilike, da se prepričamo o žilavi delavnosti našega zadružništva.

V inczemstvu uživa naše zadružništvo lepo ime. Tuji zadružniki nas obiskujejo, iščejo zveze z nami in nas vabijo na svoje zadružne manifestacije. V mednarodnem zadružnem gibanju nismo nezapažen činitelj.

Tako je bilo doslej. Odslej, če Bog da, bo še bolje. To je moje trdno pre-

pričanje. In to prepričanje ni brez temelja. Kajti danes smo se sestali vsi skupaj, danes bomo zedinjeni, še bolj močni, še v večjem poletu. Glavna zadružna zveza bo sprejela v svoje članstvo vsako zvezo, ki je na dan uveljavljenja zakona o gospodarskih zadrugah imela v svojem članstvu 50 zadrug in stvarno izvrševala revizije.

Zadružna ideja je tako velika in tako silna, da vse drugo odpada, kadar gre vprašanje za uveljavljenje te ideje.

Pred nami so velike naloge, pred nami je široko polje dela. Ne ozirajoč se na malenkostne vsakdanjosti, poprimimo se vsi složno, kar bo v veliko korist za ves naš narod, za celo našo državo.

V trdni veri, da je zadružništvo najtrdnější temelj našega splošnega ljudskega blagostanja, da je ono izvor moči in enakosti naše državne celine, vas pozivam na vztrajno delo v zadružništvu.

Pred očmi nam je vsem uvaževana in zadovoljna Jugoslavija; s slogo, ljubeznijo in neutrudljivim delom napravimo s pomočjo zadružništva pogoje, da bo v resnici taka!«

Pozdravi, volitve.

Govor predsednika g. dr. Korošca so pozdravili delegati z burnim in dolgotrajnim ploskanjem.

Skupščina je nato poslala pozdrave Nj. Vel. kralju Petru II., Nj. kraljevskemu Visočanstvu knezu Pavlu, ostalima dvema kraljevima namestnikoma, predsedniku kraljevske vlade in ministrom.

Ko je skupščina sprejela pravila in izvolila upravni in nadzorni odbor, vse

z vzklikom, se je takoj vršila seja upravnega odbora zaradi konstituiranja in izvolila za predsednika Glavne združne zveze dosedanjega predsednika ministra g. dr. Antona Korošca, za l. podpredsednika ministra Vojislava

Djordjevića, in še tri podpredsednike: Miloša Štiblerja, dr. Stjepana Poštića in dr. Antona Novakovića. V izvršnem odboru je poleg predsednika in 4 podpredsednikov še deset članov iz upravnega odbora.

Univ. prof. S. Borodaevsky, Praga:

Kreditni zavodi v Češkoslovaški med in po krizi.

I.

Zelo zanimive podatke, kateri so navedeni spodaj, sem dobil deloma iz tiskanih virov, deloma pa mi jih je dal na razpolago dr. L. F. Dvořak, generalni direktor Centralne zveze poljedelskih zadrug v Pragi. Ti podatki pričajo o težkih časih, katere so kreditni zavodi v Češkoslovaški preživeli v času krize v letih 1929. do 1936. Govorijo o zopetnem oživljanju teh zavodov po svetovni krizi in potem še posebej o delovanju onih zavodov, ki delujejo med kmečkim prebivalstvom republike.

Število vseh kreditnih zavodov v Češkoslovaški (to so kapitalistični, javni in združni zavodi), ki so predložili svoja letna poročila, je doseglo v letu 1936. število 8097; od tega je bilo poljedelskih kreditnih zadrug 5677.

Celotna bilanca za 1. januar 1929 od 7555 kreditnih zadrug je dosegla 88.285 milijonov Kč, celotna bilanca za 1. januar 1936 od 8097 kreditnih zavodov je presegla vsoto 91.100 milijonov Kč. Celotna bilanca od 5677 poljedelskih kreditnih zadrug, to so: a) zadrug sistema Kampelik - Raiffeisen*),

* Kreditne zadruge se imenujejo na češkoslovaškem mnogokrat Kampeličke. Zdravnik dr. Kampelik je l. 1861 izdal spis, v katerem

b) posojilnic sistema Schulze-Delitzsch in c) centralnih zvez kreditnih zadrug. je dosegla za 1. jan. 1936 vsoto 11.477 milijonov Kč, medtem ko je bilanca 5504 kreditnih zavodov za 1. januarja 1929 dosegla komaj višino 10 mil. Kč.

Najvažnejše postavke teh bilanc so vloge. Na splošno rastejo začeni z letom 1920. stalno te vloge. (Čeprav je sicer res, da so v času krize zrastle te vloge za višino obresti, ki so bile priračunane glavnici.) Ta prirast vlog se opazuje zlasti v poljedelskih kreditnih zadrugah.

Pred svetovno krizo so tvorile slednje v svojih blagajnah vloge v višini, ki je tvorila več kot 8% celotnih finančnih sredstev republike, medtem ko se je po krizi ta procent povišal za 12 1/2%. To kaže, da se je za časa krize zaupanje ljudstva do združnih kreditnih organizacij znatno povišalo.

Nasprotno pa vloge v privatnih bankah ne kažejo tendence prirastka

je toplo priporočal ustanovitev posojilnic. Za njih obveze naj bi jamčile občine in poseben kuratorij z vsem svojim premoženjem. Sicer niso bile te misli nikjer v praksi uresničene, vendar pa češkoslovaško ljudstvo iz spoštovanja do tega velikega moža mnogokrat imenuje svoje kreditne zadruge po njem. Podobno kot pri nas po Kreku. (Op. ur.)

tako, kakor v javnih in zlasti v združnih kreditnih zavodih. Kot dokaz moramo navesti, da je bilo v l. 1929. v akcijske banke vloženih 19 milijard Kč, v javne in združne kreditne organizacije pa 16 milijard Kč. V l. 1936. so pa dosegle vloge v privatnih bankah vsoto 29 milijard Kč, v drugih kreditnih zavodih pa vsoto 62 milijard Kč. Ta pojav, t. j. povečanje zaupanja ljudstva do javnih kreditnih organizacij ne opazujemo le v Češkoslovaški, ampak tudi v drugih državah.

Če uvažujemo še obresti, ki se vsako leto priračunajo h glavnici (v času krize so znašale skoraj 9 milijard Kč), izhaja iz tega, da so celo vsote vlog v številnih kreditnih zavodih v času krize bile ne povečane, ampak celo zmanjšane. Nič manj ni narastlo število vlagateljev v istem času krize v vseh kreditnih zavodih. V letu 1929. je bilo 9.400.000 računov vlog, v l. 1936. pa že 11 milijonov računov. Število vlagateljev v poljedelskih kreditnih združenjih je znašalo v l. 1929. 1.200.000, v l. 1936. je pa narastlo že na 2.500.000. Povprečno se je pa višina vlog v času krize zmanjšala: medtem ko je bila v l. 1929. 4570 Kč, je bila pa v l. 1936. 3926 Kč.

Porast zaupanja prebivalstva do združnih kreditnih zavodov so omogočili brez dvoma gotovi faktorji, predvsem večji odstotek dobička, katerega so združni kreditni zavodi plačevali svojim vlagateljem. V tem oziru so plačevale privatne akcijske banke najmanj, in sicer 55.4% svojih dobičkov; Kampeličke so pa plačevale največ, t. j. 75.6%.

Večje zaupanje vlagateljev do združnih kreditnih zavodov kot do privatnih bank si razlagamo tudi na ta

način, da so osebni in materialni režijski stroški bili v združnih kreditnih zavodih mnogo manjši kot pa v privatnih bankah. V razmerju k celotni vsoti zaupanih fondov so znašali ti izdatki v l. 1929. v privatnih bankah 1.8%, v drugih kreditnih zavodih pa le 0.77%. V l. 1936. so se ti izdatki znižali v privatnih bankah do 1.53%, v Kampeličkah so pa padli na 0.46%.

II.

V času krize kreditni zavodi v Češkoslovaški nikakor niso nehali dovoljevati posojil. V l. 1929. so te organizacije izplačale posojil v višini 6.800 milijonov Kč, v l. 1934. 8.500 milijonov Kč in končno v l. 1936. 8.200 milijonov Kč. Število dolžnikov je bilo sledeče: v l. 1929. 734.000, v l. 1935. 868.000 in v l. 1936. preko 900.000. Povprečna višina posojila, odpadla na enega člana, je bila sledeča: v l. 1929. 8.755 Kč, v l. 1936. pa 9.132 Kč.

Zanimivo je pripomniti, da je v času krize začelo kazati ljudstvo večje zanimanje za podeželske kreditne zavode in je pomnožilo tako članstvo zadrug v svojih krajih. V l. 1929. je doseglo število takih članov 1.100.000, v l. 1935. 1.500.000, v l. 1936. 1.400.000. Od tega števila je reflektiralo samo kakih 500.000 na prejem posojila v kreditnih zavodih. Ostali člani so bili večinoma upniki teh zavodov. Na podlagi pristopa je bila udeležnikom dana možnost vplivati na svoje denarne posle. Ta okolnost je povečala tudi zaupanje vlagateljev do poljedelskih kreditnih zadrug.

Da bi češkoslovaška vlada olajšala v času krize položaj dolžnikov, je vlada v letih 1935. in 1936. znižala maksimalno

določeno obrestno mero. Vlada je izdala to odredbo obvezno za vse. Ta odredba je danes v Češkoslovaški osnova za vse produktivno ali kreditno poslovanje med interesiranimi zavodi.

Pri prostih vlogah je bila obrestna mera določena na 3%; pri vlogah na 30 dnevno odpoved je znašala $3\frac{1}{4}\%$ in pri 90 dnevni odpovedi $3\frac{1}{2}\%$. Zanimivo je pripomniti, da je Češkoslovaška med sedmimi državami z najnižjo obrestno mero za vloge: v Združenih državah znaša maksimalna obrestna mera za vloge 1%, v Švici $1\frac{1}{2}\%$, v Angliji, Belgiji in Nizozemski $2\frac{1}{2}\%$, v Švedski, Franciji in Češkoslovaški pa 3%.

Glede posojil je bila maksimalna obrestna mera za hipotečna posojila pri češkoslovaških Kampeličkah določena na $4\frac{1}{2}\%$; v drugih kategorijah posojil je dovoljeno zvišati obrestno mero do 5%. Ta odstotek je v vseh državah z izjemo Anglije in Švice višji kakor pa na Češkoslovaškem. Vendar pa večinoma obrestna mera češkoslovaških Kampeličk dejansko ni znašala več kot $4\frac{3}{4}\%$. Pri drugih kreditnih zavodih je obrestna mera za posojila višja, z izjemo posojil, katera se dajejo v sporazumu s češkoslovaško narodno banko za reeskontni kredit. Višina obresti v tem primeru ne sme prekoračiti 3%.

Vsi kreditni zavodi Češkoslovaške so zastopani v posvetovalnem kreditnem komiteju, kateri obstoja pri češkoslovaški narodni banki in katerega predsednik je istočasno predsednik češkoslovaške narodne banke. Ta komite je upravičen določiti obrestno mero za vloge in posojila; objavo višine teh določb izvrši pa vlada sama.

Taka odredba o določitvi obrestne mere onemogoči konkurenco zaradi pritegnitve vlog in dajanja posojil med različnimi kreditnimi zavodi.

III.

Če omenjamo delovanje kreditnih zavodov v Češkoslovaški, moramo poudariti, da imajo krajevne centralne blagajne vedno večjo vlogo pri zadrugetah in njihovih zvezah. Te blagajne niso samo zavodi, kateri izravnavajo denarni promet med posameznimi zadrugetami, ampak so tudi obenem revizijska in tudi kulturna in izobraževalna središča. V Češkoslovaški je 12 takih združnih centralnih zvez. Na podlagi zakona iz l. 1924. mora vsaka poljedelska kreditna zadruga biti članica ene izmed teh 12 centralnih zvez, ki so nadalje združene v centrokoperativi.

V teku zadnjih let so se zelo razvile zgornje centralne zvezne organizacije: vloge, katere so bile tem zavodom v l. 1935. zaupane, so znašale 1654 milijonov Kč, v l. 1936. 1763 milijonov Kč in v l. 1937. 2127 milijonov Kč.

Deleži članov centralnih zvez in rezervni fondi so narastli od 38 milijonov Kč v l. 1925. na 172 milijonov Kč v l. 1936. Največja izmed teh zvez je Ústřední jednota (Centralna zveza) poljedelskih zadrug v Pragi. Ta Zveza ima 120 milijonov Kč deležev in rezerv in 1015 milijonov Kč vlog.

Centralne zveze, katere so včlanjene v Ústřední jednota, ne smejo po zakonu vršiti nobenih nakupnih in prodajnih poslov. Take operacije vršijo v zvezi s centralno zvezo posebne organizacije. One nakupujejo in prodajajo ob bogati kreditni podpori od strani centralnih

zvez. V l. 1928. so prodale 161.000 vagonov v gospodarstvu potrebnih predmetov, tako različnih žitnih produktov za celotno vsoto 1144 milijonov Kč in v l. 1936. 280.000 (1 vagon je 10 ton) za celotno vsoto 2677 milijonov Kč, pri čemer je odpadlo na Kooperativo, največjo trgovsko družbo, ki je pri Ústřední jednota poljedelskih zadrug v Pragi, iz teh prodaj 150.000 vagonov za vsoto 1500 milijonov Kč.

Ni treba posebej omenjati, da dobimo popolne in zelo izčrpne podatke glede preteklega in sedanjega dela Ústřední jednota v novoizdelani, zelo zanimivi brošuri, ki jo je izdala Centralna zveza poljedelskih zadrug v Pragi. To brošuro je izdal dr. Antonín Hůlka. Zgornja zveza je pred kratkim praznovala 40 letni jubilej svojega delovanja, kar smo opazili že v časopisju, in moremo sedaj tej zvezi le ponoviti svoje želje k nadaljnjemu plodonosnemu delu na združnem polju.

IV.

Zgoraj smo obrazložili najvažnejše podatke, kako so delovale kreditne zadruge v Češkoslovaški v času krize. Med tem časom je znašal prirastek kreditnih zavodov v državi za okrog 600 in je znašalo njih skupno število v l. 1937. približno 8100 (med njimi okoli 5700 združnih zavodov). Članstvo v kreditnih zadrugah se je pomnožilo tudi za nekako 150.000. Osnovne glavnice in rezerve kreditnih zavodov so se zmanjšale približno za 20 milijonov Kč, celokupna vsota vlog se je zmanjšala pri-

bližno za 8 milijonov Kč, če upoštevamo, da so se v tem času samo obresti (nekako 9 milijard Kč) prištevale glavnici. Moramo še pripomniti, da se je ta pomembna vsota izplačala od kreditnih zavodov brez težkoč. To samo nam že dovoljuje, da priznamo v polni meri sposobnost uprave kreditnih zavodov, kakor tudi pravilno voditev operacij.

Kreditni zavodi so v času krize pomembno večja in višja posojila dovoljevali kot sicer; v l. 1936. je bilo danih v primeri z l. 1929. skoraj za 1 1/2 milijarde Kč več posojil, pri čemer se je povprečna mera posojila nekako za 5% povišala. To je treba tem bolj poudariti tudi iz tega razloga, ker je v času krize češkoslovaška vlada izdala določila, katera so izključila možnost previsokih obresti za vloge in povišanje previsokih obresti za posojila.

Čisto naravno je, da se je zaradi tega čisti dobiček kreditnih zavodov zmanjšal skoraj za 50%. Končno bodi še omenjeno, da je zaradi ozkega sodelovanja ljudstva z različnimi vrstami kreditnih zavodov, dobilo ljudstvo večje zanimanje, in sicer za združne kreditne zavode in ne za akcijske banke. To dejstvo je toliko bolj zanimivo, ker je opažati sličen pojav ne samo v Češkoslovaški, ampak tudi v drugih državah. Ali je vredno govoriti še o tem, da je glede na tak pojav pričakovati v Češkoslovaški v bližnji bodočnosti še pomembnejšega razvoja kreditnih zadrug? V Češkoslovaški, katera je tudi v tem oziru na enem izmed prvih mest na vsem svetu.

Uvodni govor g. dr. Antona Korošca za proslavo zadružnega dne v Belgradu 3. julija t. l.

Danes po celem svetu govorijo zadruharji o istem predmetu: o miru, svobodi in demokraciji. Velike in pomenljive so besede mir, svoboda in demokracija. Spominjam se pri tej priliki dogodka iz svojih mladih dni, ko sem delal prve korake v političnem življenju. Sklical sem zborovanje v nekem trgu, ki je imel agrarno in industrijsko okolico, da razložim svoje politične in socialne ideje. Ko sem prišel v trg, me je pričakovala precej velika skupina ljudi pred prostorom, kamor je bil sklican zbor. En del te skupine je posebno glasno in po mojem mnenju navdušeno klical »Živio dr. Korošec« in jaz, kogar politično oko ni bilo niti malo izvežbano, sem stopil lahkoveren k tej grupi, da jo najprej pozdravim, ker sem po vzklkih že bil mnenja, da so mi najbližji. Toda ko sem prišel v njihovo neposredno bližino, sem jih dobil po nosu, hrbtu in rebrih, da sem nekaj dni čutil bolečine od njihovega navdušenja. Tedaj sem si zapomnil, da »Živio dr. Korošec« ne pomeni vsakokrat ljubezni in naklenjenosti in da vas taki vzklki morejo pustiti hladne do dna srca.

Danes govorijo zadruharji o miru,

svobodi in demokraciji, toda o istem predmetu govorijo tudi nezadružniki po celem svetu in tudi na njihovih ustih so besede: mir, svoboda in demokracija. In udarjajo se na prsi, da so to svete stvari.

Tudi nam zadruharjem so mir, svoboda in demokracija svete besede. Ako govorimo o miru, mislimo na notranji mir vsake države in vsakega naroda, mislimo pa tudi na mednarodni mir, na mir med narodi in med državami. Toda mi ne delamo tako kot nezadruharji, ki neprestano govorijo o miru, toda ženejo in hujskajo narode na vojsko in krvave borbe. Ne mislimo samo na svobodo za druge, ampak na modro uravnano svobodo za vse. Ne zahtevamo demokracijo samo za druge narode, ampak zahtevamo zase isto svobodo in demokracijo kot za druge narode. Mir, svoboda in demokracija niso danes absolutni, niti neomejeni pojmi. Zadruharji izpovedujemo načelo, da je samo onim narodom mir, svoboda in demokracija v korist, pri katerih uravnava pravičnost in ljubezen mir, svobodo in demokracijo.

V tem smislu bodo govorili današnji dan zadruharji po celem svetu, v tem smislu bomo danes govorili tudi mi.

Vloga in pomen zadružništva v madžarskem narodnem gospodarstvu

I. Zgodovinski razvoj.

23. januarja 1898 je ustanovil grof Aleksander Karoly z nekaj tovariši produkcijsko, vnovčevalno in konsumno zadrugo kot zadružno centralno

zvezo madžarskih kmetov. Imel je namen povzdigniti kulturno in gospodarsko strašno zanemarjeno kmečko prebivalstvo in ga obvarovati zlasti pred oderuštvom, ki je takrat na Madžarskem

bujno cvetelo. Ista misel kot ročdelske pionirje je prevevala ustanovitelje in jim pomagala preko začetnih težkoč. Skušali so rešiti svojo nalogo v tisti združniški svobodi in samoodgovornosti, ki že po stvari sami nikakor ni kakor koli stanovsko določena. Zadržna misel je namreč preveč človeška, da bi, razen če ni na kak način izprijena, služila sebičnim namenom. Prav zaradi tega je tudi tako prožna in prilagodljiva povsod in v vseh razmerah. Madžarske združne organizacije so postopale na tak način že od vsega početka in so bile zato poljedelske in mestne zadruge samo po sebi razumljivo včlanjene v isti zvezi, ki je prav letos praznovala svojo 40 letnico. »Hangya«, t. j. čebelica, se imenuje ta zveza. Pomeni naj marljivost in pridnost, pa tudi čut za skupnost in organizacijo. »Hangya« je te lastnosti ohranila do danes.

»Hangya« je začela poslovati v prostoru na dvorišču, ki je bil obenem skladišče, pisarna in prodajalna. Začetni kapital je znašal 16.000 zlatih kron. Po enem letu je bilo že 70 zadrug včlanjenih v »Hangyi«. Dvakrat je moral Karoly vložiti denar, da je rešil centralo. Vendar se je pa kmalu začelo združništvo na Madžarskem hitro in krepko razvijati. Do l. 1918. je nastalo že 2240 »Hangya« zadrug. Zaradi izgube ozemlja po svetovni vojni je število »Hangye« padlo na 900. Smotrna propaganda in odlično poslovanje je pa do l. 1957. povzdignilo to število na 1489 zadrug, katerim pripada 600.000 družin.

Čeprav je nastalo združno gibanje v prvi vrsti za povzdigo kmeta, kar je zaradi strukture prebivalstva na Madžarskem čisto naravno, se je pa vendar

v teku let razširilo tudi na široke sloje mestnega prebivalstva, zlasti delavstva. V Budimpešti sami sta dve uradniški konsumni zadrugi, konsumna zadruga javnih nameščencev s 117 prodajalnami v mestu in okolici in konsumna zadruga uslužbencev državnih železnic, ki ima 22 prodajalen v bližini železničarskih delavnic, železničarskih naselij in kolodvorov.

II. Organizacija.

»Hangya« je zadruga zadrug. Je obenem združna zveza, velenabavna in veleprodajna centrala, revizijska zveza in ima tudi eno največjih blagovnic v Budimpešti. Na čelu »Hangye« je upravni odbor, ki ga voli občni zbor. Upravni odbor pa voli iz samega sebe predsednika in dva prisednika. Nadzorni odbor, katerega člane voli tudi glavna skupščina, nadzoruje vse poslovanje. Poleg tega obstoja še centralni odbor, ki je voljen izmed najzaslužnejših voditeljev zvezinih zadrug in ima praviloma le posvetovalen glas. Centralni odbor je vmesni člen med zvezo in krajevnimi zadrugami. Na ta način je kar najbolj enostavno in brez trenja dosežena vez med obema važnima točkama združnega življenja. Vodstvo tekočih poslov ima generalni ravnatelj, ki je izvoljen od upravnega odbora. Sedaj je to dr. Wünscher, ki stoji strogo na načelu privatne lastnine in osebne svobode, ki pa morata biti obe omejeni po nacionalni misli. Dr. Wünscher je v tesnih zvezah z madžarskim ministrskim predsednikom dr. Imredyjem, ki je ustanovitelj madžarskega gospodarskega programa — petletke. Dr. Imredy je letos 25. junija tudi kot ministrski predsednik govoril na proslavi

40-letnice ustanovitve »Hangya«. V svojem govoru je zagotovil zadružništvu vso podporo vlade in poudaril svojo ljubezen in spoštovanje do zadružne misli. Zadružništvo ne ruši, ampak ustvarja, ne želi si tujega, ampak daje močnost stotisočem malih ljudi, da si izboljšajo svoje gospodarske razmere. Ni upravičena mržnja, ki jo gojijo zlasti trgovci nasproti zadružništvu, kajti gospodarski razvoj, katerega pospešuje zadružništvo, ni omejen samo na krog interesentov. Zadružništvo je namreč močna sila v celotnem gospodarskem življenju, ki daje dela, več možnosti obrtniku, tovarniškemu delavcu, kakor tudi mladi inteligenci, predstavlja torej večjo možnost potrošnje, s tem večji obtok denarja in v tem prometu prav lahko pride tudi pošten trgovec na svoj račun. Dr. Imredy je tudi javno izjavil, da so v gospodarskem programu predvidene milijardne vsote za rešitev problema o prodaji kmečkih proizvodov in da bo največji del teh vsot podeljen zadrugam, in sicer predvsem zaradi še večje okrepitve vloge, ki jo sicer že igra »Hangya« med kmečkim prebivalstvom. Poudaril je tudi idejo solidarnosti: eden za vse, vsi za enega. Z združitvijo malih zadrug se stvori moč, katere nobena intriga in nobena sila ne more zlomiti. Dokler bo gospodarska sila vasi majhna, bodo zadruge dobivale podporo vlade. Seveda pa je treba tudi pomniti, da je bistvo zadružništva to, da zadruga obstoja iz same sebe. Zato mora biti zadrugar nesebičen in ne sme varčevati ne z delom, ne z žrtvijo, ne s časom in ne z denarjem, če dela za zadružništvo.

Vsekakor je redek primer, da bi kak

odgovorni predsednik vlade v kaki državi tako toplo govoril o zadružništvu.

In res prihaja madžarska zadružna centrala vedno bolj v središče gospodarskega življenja države, in to v velik blagoslov splošnosti. Toliko lažje si je priborila ta zveza priznanje in uspeh, ker je ne glede na neplodno teoretiziranje združila zadruge vseh vrst, konsumne nič manj, kot n. pr. zadruge za vnovčevanje živine.

»Hangya« dobavlja svojim članicam, t. j. priključenim zadrugam skoraj vse blago za vsakdanje potrebe, tako živež, pijače vseh vrst, kemikalije, barve, knjige, papir, semena, poljedelske stroje in orodje, stavbni material, železo, steklo, porcelan, elektrotehnične predmete, manufakturo, konfekcijo, galanterijo, usnje. Razdelitev blaga se vrši deloma iz skladišča centrale, deloma pa iz po predmestjih Budimpešte ležečih modernih skladišč, ki so vsa opremljena z najmodernejšimi napravami za shranitev in ohrano blaga. Poleg tega ima »Hangya« veliko število prehodnih skladišč na najvažnejših prometnih točkah dežele. Kako visoka je zadružna disciplina in zadružna zvestoba, je najboljši znak to, da zvezi priključene zadruge krijejo okrog 70% svojih potreb pri svoji zvezi. Dejansko pomeni to vse, kar jim zveza sploh more nuditi. Ostanek svojih potreb krijejo zadruge iz državnih monopolov in pa s produkti, ki jih nakupujejo od svojih članov. Na ta način obstoja tedaj neposreden promet od zadruge k zadrugi, oziroma kroženje v zadrugi sami, ki združuje zelo smotrno kmečke in mestne članice.

Že l. 1916. je začela »Hangya« sama izdelovati različne važne predmete, da

bi tako svoje članice napravila neodvisne od kake tretje strani, in pa, da bi dobiček, ki ga ima fabrikant, nudila neposredno članicam. Z združnim kapitalom je bila takrat ustanovljena industrija »Hangya« v obliki delniške družbe. Večino delnic ima centrala. »Hangya« izdeluje milo, barve, sveče, maže za vozove, kemične in kozmetične predmete, metle in krtače, likerje in gorčico. Ima tudi tri tovarne za kis, eno tovarno za zaboje, eno za papir in eno tovarno za papirnate vrečice.

III. Vloga v poljedelstvu.

Težkoče madžarskega kmeta, ki so bile v zadnjih letih posebno hude, bi bile za posameznega kmeta še mnogo težje, če se ne bi zadruga izkazale kot rešiteljice. Ustanovljenih je bilo 9 posebnih zadrug, ki prodajajo danes od kmetov nakupljene predmete, in sicer živino, prašiče, konje, perutnino, jajca, perje za blazine, sadje, zelenjavo, med in produkte domače kmečke industrije, in sicer na Madžarskem samem in še bolj v inozemstvo.

Vsak proizvajalec se lahko s tem, da podpiše združni delež, ki znaša 2 pengö, okoristi s prednostmi, ki mu jih nudi ta ali ona zadruga. Predvsem dobi kot neko udeležbo na skupnem dobičku odmeno v razmerju po zadrugi prodanega blaga.

»Hangya« zadruga mnogo pripomorejo pri izboljšanju kvalitete posameznih kmečkih pridelkov. Vplivajo na kmete, da izboljšujejo pridelovanja. Z lepim in okusnim paketiranjem vplivajo na vzgojo okusa. »Hangya« je tudi prva uvedla nakup jajc po teži, s čimer je dosegla, da je produkcija jajc sča-

soma dosegla mnogo boljšo kakovost. Tudi je bila prva organizacija, ki je s podporo dosegla, da so tudi mali kmetje začeli pitati živino, in ustvarila na ta način mnogo boljši izvozni trg za to panogo.

IV. Regulacija izvoza.

Sploh je morda največja zasluga »Hangya« prav v zvezi z eksportom poljskih pridelkov. Po vsej državi razpredena mreža zadrug je najpripravnejša organizacija, ki temeljito lahko išče in računa, kako in na kateri trg bi vrgla blago. Za izvoz paprike se je n. pr. ustanovila posebna zadruga, ki je določila način pridelovanja in tudi tu in inozemske cene in s tem izločila škodljivo valovanje cen. Tudi si je »Hangya« preteklo leto priborila prvenstvo pri izvozu konj. Naj omenimo še, da je v Parizu ustanovila posebno prodajalno z madžarskimi specialitetami in dela na ta način reklamo za domače proizvode v inozemstvu.

V. Splošnokulturni pomen.

»Hangya« uspešno deluje tudi v splošnokulturnem oziru. Od l. 1936. obstajajo posebne zveze žena. Sedaj so te zveze ustanovljene že pri 150 zadrugah in imajo namen vzgajati madžarsko ženo v samozavestno združno delavko. Posamezne zveze žena so združene v posebno žensko društvo.

Zanimivo je tudi, da je bila že l. 1921. ustanovljena v Budimpešti posebna združna bolnišnica, ki je med najmodernejšimi v Budimpešti.

Pri centrali obstajajo tudi posebni oddelki za pravne zadeve, za davke, za propagando in za združno izobrazbo.

VI. Zaključek.

40 letnica obstoja »Hangye« se je torej upravičeno praznovala kot jubilej uspešnega dela v preteklosti, pa tudi v trdnem upanju za še uspešnejše delo v bodočnosti. Na proslavi se je poudarjalo zlasti, naj se izvoz kmečkih produktov organizira zadružno in naj država že obstoječa skladišča in hladilnice še pomnoži s svojo podporo.

Kar nam najbolj pada v oči pri madžarskem zadružništvu je to, da je

tam konkurenca v zadružništvu samem izločena. Ni cepitve sil. Če je v nevarnosti ena zadruga, ji priskoči druga na pomoč. Pa tudi zadružna disciplina je odlična. Saj jemljejo članice pri svoji zvezi vse, kar jim ta sploh more dati, in prav tako dajejo svoji zvezi vse. Ali ni to posnemanja vredno? Pri nas naložimo svoje vloge raje v banke, ki nam obrestujejo za procent višje, pa čeprav je varnost za več procentov manjša.

Kako je bilo v našem zadružništvu pred četrto stoletje.

Hrvatski učitelj Stjepko Debeljak se je, potujoč na učiteljski tečaj v Jenou l. 1909. in 1910., spotoma zanimal tudi za slovensko zadružništvo, v Nemčiji pa se je celo podrobneje bavil s kmetijskim zadružništvom. L. 1911. je napisal knjigo »Kmetijske zadruge drugod — in pri nas«. V tej knjigi piše o zadružništvu v Sloveniji takoj v prvih poglavjih. Zanimivo bo za marsikaterega zadrugarja, kako je tedaj človek, ki je prišel od zunaj in potoval skozi Slovenijo, gledal na naše tedanje zadružništvo in kakšna je bila njegova sodba. Zato navajamo v sledečem doslovno nekaj iz te njegove knjige:

Zadruگارstvo.

Slovenija dela na polju zadružništva dobro vrsto let. Priča o tem tudi zakon, ki je za zadružništvo napravljen l. 1875., ko se pri nas na to, za gospodarsko stanje države tako važno vprašanje, ni še resno mislilo. Zadružna zveza v Ljubljani, ki je zveza zadrug v Kranjski in v ostalih zemljah, kjer žive Slovenci pa tudi Hrvati, je slavila konec l. 1909. svojo 10 letnico z lepim materialnim

uspehom, da je lahko ugotoviti, da v Avstro-ogrski za Češko stoji Slovenija v zadružnem pogledu med prvimi.

Slovenija je osnovala lepo število kreditnih, konsumnih pa tudi raznih drugih zadružnih skupin, o katerih bomo pozneje spregovorili nekaj besedi. Zadruge so po večini Raiffeisnovega sistema, nekaj pa jih je tudi Schulze-Delitzschevega. To omenjam zaradi tega, ker bomo v knjigi redno srečavali zlasti prvo ime, ki je posebno slavno za zadružništvo vseh držav.

V zadnjem času se pa posebno poudarjajo in ustanavljajo zadruge za varovanje živine. Slično vsem ostalim naprednim državam, v katerih zadružništvo bujno raste, je tudi Slovenija združila vse svoje zadruge v eno zvezo, v krepko telo — »Zvezo«. Zadružna zveza je ustanovljena l. 1899. pod naslovom »Gospodarska zveza«. Zadruge so se že mnogo prej razvijale in je Zveza nastala na njih pobudo. L. 1900. je Zveza že popolnoma urejena in je do l. 1905. delala s članicami tako blagovno poslovanje kakor tudi revizije. Od l. 1904. je

prevzela tudi denarni promet. Istega leta je nehala z blagovnim poslovanjem in prevzela naslov »Zadružna zveza«, dočim je blagovno poslovanje prevzela nova zadružna organizacija pod starim imenom »Gospodarska zveza«, centrala za skupni nakup in prodajo. — Zveza je začela delati z zelo majhnim prometom, danes pa je že močna centrala, v katere razvoju in moči odseva tudi moč velikega dela jugoslovanskega združništva. Delokrog Zveze je ne samo v Kranjski, temveč prehaja na slovenske dele štajerske, na Koroško, Istro, Gorico in Dalmacijo.

Promet je prekoračil 100 milijonov.

Zveza se ne razlikuje v mnogem od podobnih zvez ostalih držav, zlasti Nemške. Toda pri proučevanju ene in druge bi se vendar našle kake razlike, sedaj večje, sedaj manjše važnosti. Bodisi da je ta razlika v sami notranji ureditvi Zveze, bodisi v razmerju med zadrugami in Zvezo. Da so zveze za razširjenje in napredek zadrug zelo potrebna in koristna, a tudi neobhodna ustanova, za to bi bilo čisto nepotrebno izgubljeni vsako besedo. O tem si je danes vsak združni delavec na jasnem. Če sem se hotel torej spoznati vsaj nekoliko z duhom združnih ustanov, nisem mogel pustiti v stran samih zvez. (Nato ob-

širno govori o stanju Zveze na podlagi njenega poslovnega poročila iz l. 1909. Navaja članice po vrstah in številu, navaja pogloblitve določbe iz pravil. Glede poslovanja, kakor je bilo tedaj urejeno med Zvezo in članicami, navaja, da je dobil naslednje pojasnilo):

V vsem se trudimo, da poslovanje med zadrugami in Zvezo skrčimo na najnujnejše, tako da ne povzročamo nepotrebne nevolje pri združnih upravah, ki itak v največ primerih smatrajo to službo kot breme. Da je naše postopanje dejansko v soglasju s tem načelom, dokazuje dejstvo, da se ves čas našega poslovanja niti ena zadruga ni pritožila zaradi kakršnega koli pritiska z naše strani. Avtonomijo zadrug puščamo, da se razširi po njih lastni želji in uvidevnosti, seveda pa pri tem pazimo na kreditno sposobnost članov pa tudi cele zadruge.

Pri združnem gibanju se često uveljavlja načelo: navdušimo ljudi, da vršijo združno službo čim ceneje. Najsmatrajo te službe kot nekaj častnega, naj se žrtvujejo za svojega bližnjega. Ako pa mi od njih zahtevamo, naj se žrtvujejo, tedaj moramo tudi sami delati isto, pa ravno zaradi tega paziti, da jih čim manj obremenjujemo.

Revizor Krištofič:

O izpopolnitvi praktičnega združništva.

Slovensko združništvo, ki se je v preteklem polstoletju razvilo v mogočno gospodarsko organizacijo, nam je bilo in nam je še danes edina opora v gospodarskem oziru. Koliko ljudi bi moralo iti po svetu s trebihom za kru-

hom, če bi ne bilo naših kreditnih zadrug, ki nudijo malemu človeku posojila pod izredno ugodnimi pogoji? Nadalje moramo upoštevati, koliko kmetijskih pridelkov je bilo mogoče vnovčiti le s pomočjo nabavnih in prodajnih

zadrag, mlekarn in kolikokrat je bil tovarniški delavce pod okriljem konsumnih zadrug obvarovan pred raznimi odeluhi itd. Vseh gospodarskih ugodnosti in koristi združništva nam ne more dovolj jasno predočiti nobena statistika.

Zavedajoč se gospodarskih koristi, katere nam nudi naše združništvo, nikakor ne smemo prezreti ali omalovaževati senčne strani v poslovanju pri poedinih zadrugah. Osvežimo spomin in pogledjmo, koliko nepotrebnih izgub so utrpeli poedine zadruge zaradi nerednega in brezkontrolnega poslovanja in koliko zadrug je izginilo s površja zaradi majhne brige funkcionarjev ter njihovega nesmotrnega gospodarstva! Vseh takih izgub statistično tudi ne moremo dokazovati, pač pa si lahko predstavljamo, da v takih primerih ni izginilo le mnogo narodnega imetja, temveč je ostalo brez vsakega haska tudi vse dolgoletno in naporno delo, katero so posamezni zadrugarji žrtvovali v namenu, da bo služilo za občo korist.

Kaj je povzročalo, da so imele poedine zadruge tako malo uspeha, odnosno, da so nekatere izkazovale v svojih bilancah celo velike izgube? Ali so bile vzrok neuspehom naravne sile, razne nepredvidene zgube, nastale vsled neugodnih političnih in gospodarskih zapletljajev? Ni bilo niti prvo niti drugo, pač pa moramo priznati, da je bilo v naših zadrugah vse premalo reda, discipline in še večkrat premalo strokovne izobrazbe pri vodilnih funkcionarjih. V mnogih primerih o delovanju »načelstva« sploh ni bilo govora. Največkrat se je pri takih zadrugah naložilo le eni osebi vse delo in skrb za vodstvo podjetja. — Zato ni nikako čudo, da so se pričele tu in tam pojav-

ljati izgube ter se celo uveljavljali ponekod absolutizem, ki idejno nima z združništvom nikakega stika.

V dosego rednega poslovanja pri poedinih zadrugah in v izogib nepotrebnim bodočim izgubam moramo odslej uporabljati vsa sredstva, da končno vendarle opustimo tako »diletantsko« združno gospodarstvo. Zavedati se moramo, da je le zdrav organizem odporen in zmožen, da preboli težke rane in bolezni. — Zato tudi ne smemo vnaprej mirno gledati v organizaciji zadrug, ki niso zmožne življenja in tudi ne takih, ki životarijo na račun drugih. Vsakomur mora biti jasno, da zadruga, ki se nahaja sama v težkočah, ne more služiti svojemu vzvišenemu namenu. Z ozirom na to, da pozna pridobitno gospodarstvo edinole princip pridobivanja, bi zadruge, ki se nanašajo zgolj na podpore, nikomur ne koristile, pač pa bi mnogo škodovala skupnemu narodnemu gospodarstvu.

Četudi na splošno izključujemo pri gospodarstvu pridobitni interes zadrug samih, mora imeti vkljub temu vsaka posamezna zadruga vsaj toliko lastne poslovne glavnice (v deležih in rezervah), da more služiti določenemu namenu t. j., da more v resnici pospeševati gospodarske koristi svojih članov.

Nočemo zakrivati oči resnici in odkrito priznavamo, da so se doslej skrivala pod firmo združništva podjetja in ustanove, katerih glavni namen je bila subjektivna dobičkaželjnost. Dočim služijo naše zadruge kot male gospodarske ustanove občekoristnim namenom, so psevdozadruge in ostala kapitalistična podjetja interesom naroda isto kot pijavke. — V združni skupnosti nam je namreč povsem tuja men-

taliteta sodobnih pridobitnih slojev, ki hočejo z malimi žrtvami dosežati čim večji dobiček ter se za dosego tega poslužujejo vseh mogočih sredstev, to pa ne glede na to, ali in v koliko ta sredstva ustrezajo morali in človekoljub-

nim načelom. — Nasprotno pa zadružništvo ne sme usmerjevati svojega gospodarstva v egoistično-oderuškem pravcu, temveč se mora v svojem udejstvovanju omejevati na svojstvene principe.

Opozorilo kmetijskega ministrstva!

Glavna Zadružna zveza nam je poslala sledeče opozorilo kmetijskega ministrstva:

Ob priliki, ko se odobrujejo podpore poedinim zadrugam za različne namene, se opaža, da se v večini primerov zadruga sploh ne ozirajo na prevzete obveze, da morajo predložiti računске zaključke, revizijsko in ostala poročila ministrstvu in da takih poročil sploh ne dostavljajo. Če jih pa nekatere zadruga predložijo, jih predložijo nepopolna (ali brez bilance ali brez poročila o uporabljeni podpori, ali o nepravilni uporabi podeljene podpore, ali brez revizijskega poročila). Povsem razumljivo je, da tak postopek poedinim zadrugam lahko škoduje in da se razvije pri njih tudi nepravilno pojmovanje o iskanju pomoči od ministrstva in o neracionalni uporabi iste. V interesu države in zadružnih organizacij je, da v resnici izvršujejo prevzete obveze, da dobljene podpore uporabljajo samo v namene, za katere so odrejene v rešitvah o podeljenih podporah. Zaradi tega se naprošajo vse zadružne zveze, da tudi s svoje strani gledajo na zadruga v gornjem smislu in da storijo vse, da zadruga pravočasno in v redu dostavljajo poročila ministrstvu, odnosno banovini in tudi svojim zvezam, da bi se do neke mere mogel

dobiti pregled o uporabi podeljenih podpor. — Zadruga je treba tudi opozoriti, da bo ministrstvo zlasti vodilo račun o onih zadrugah, katere bodo dobile kakršno koli podporo in potem ne bodo predložile poročil v smislu prevzetih obvez ali pa bodo predložile nepopolna poročila. Ministrstvo bo prisiljeno, da prošenj takih zadrug za odobrenje novih podpor sploh ne bo upoštevalo, ker tak postopek zmanjšuje ugled poedine zadruga v njenem okolišju.

Istočasno bo ministrstvo dalo navodila v gornjem smislu tudi kraljevskim banknim upravam.

Iz domačega zadružništva.

Jesenice. — Štiridesetletnico svojega dela je proslavilo v nedeljo 28. avgusta I. delavsko konsumno društvo na Jesenicah. Poleg I. delavskega konsumnega društva v Ljubljani je to druga najmočnejša delavska konsumna organizacija v Sloveniji, saj šteje preko 2000 članov. Ustanovljeno je bilo 2. februarja 1898. Ustanovni občni zbor je bil pri Markotu v prostorih delavskega katoliškega društva. Ustanovnemu občnemu zboru je predsedoval Rozman Peter. Udeležilo se ga je 174 delavcev. Pri

članih je bil nabran prvi obratni kapital 3500 goldinarjev, tako da je društvo 1. marca 1898 odprlo prodajalno v stari Krivčevi hiši. Že po dveh in pol leta delovanja si je zbrala zadruga toliko sredstev, da je za 3500 gld. kupila Menzingerjevo po domače Maticelnovo hišo, kjer je potem ostala in se razvijala dolga leta. Rastla je ne samo po številu članov na Jesenicah; odpirala je drugo za drugo podružnice v delavskih krajih: v Mojstrani, na Bledu, v Bohinjski Bistrici, v Žirovnici, na Koroški Beli (ki je bila pozneje prenešena na Javornik), na Savi in na Dobravi. Za otvoritev proslave je imelo društvo 28. avgusta skupno sveto mašo vseh članov za pokojne člane društva, popoldne pa se je vršila proslava v zadružnih prostorih. Po uvodnih besedah načelnika g. Bička je imel govor o zgodovini konsumnega društva in o velikem pomenu konsumnega zadružništva zastopnik Zadružne zveze g. dr. Basaj, ki je v imenu Zveze pozdravil in čestital društvu in njegovim članom. Vršil se je tudi srečolov, čigar dobiček je bil namenjen Vincencijevi konferenci. Člani so se zbrali na zadružno proslavo, združeno s prijateljsko zabavo v velikem številu. Proslava 40 letnice bi bila še mnogo lepše uspela, če ne bi bil motil dež.

Prva žebljarska in železo-obrtna zadruga v Kropi je imela v soboto, dne 27. avgusta svoj redni občni zbor, na katerem so bila podana poročila in odobreni letni računi za poslovno l. 1937/38. Žebljarska zadruga v Kropi je danes gotovo največja zadružna tovarna v

državi z največjim deležnim kapitalom. Saj šteje 175 članov, 122 moških, 52 žensk in 1 pravno osebo in ima že 1,264.102 dinarjev vplačanih deležev. Vpisani deleži znašajo 4.410.000 dinarjev, ki se pa teden za tednom in mesec za mesecem vplačujejo na ta način, da se članom zadržuje gotov odstotek njihovih mezd.

Strojna zadruga v Savljah (pri Ježici), ki je bila ustanovljena šele pred 8 leti, je v nedeljo 11. t. m. imela blagoslovitev Zadružnega doma, združena z lepo zadružno prireditvijo. Poleg g. župnika Puclja, ki je dom blagoslovil in spregovoril nekaj besed o pomenu blageslovitve Doma, je kot zastopnik Zadružne zveze govoril g. dr. Basaj, ki je naglašal sadove zadružne skupnosti in sloge, pomen zadružništva za uspešno gospodarstvo malega kmeta in za blagostanje kmečkih družin.

Gospodarstvo.

V **Belgrad** je prispela dne 9. t. m. češka delegacija zaradi dogovora o nakupu 10.000 vagonov naše pšenice. Glede načina izvoza se trdi, da se bo izvoz izvršil sukcesivno, odnosno po partijah kakor bo to Češkoslovaški potrebno.

Francija je Jugoslaviji odobrila uvozni kontinget za 200 vagonov sliv in znižala uvozno takso od 60 na 20 francoskih frankov.

Češkoslovaška bo kupila v Jugoslaviji poleg rednega kontingenta še 150 vagonov masti. Razgovori glede cene in načina dobave se bodo v kratkem začeli.